

בס"ד. ש"פ האזינו, שבת תשובה, ה'תשל"ו

(הנחה)

שובה ישראל עד הוי' אלקיך כי כשלת בעונך, קחו עמכם דברים גו' אמרו אליו כל תשא עון גו' ונשלמה פרים שפתינו¹. וידוע הדיוק בדרושי רבותינו נשיאינו מ"ש שובה ישראל, דלכאורה, מכיון שמדבר בענין התשובה הול"ל שובה יעקב ולא שובה ישראל שהוא שם המעלה. דישראל הוא לשון כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל² וגם הטעם על קריאת שם ישראל הוא כי שרית, משא"כ יעקב הוא מלשון עקב וגם הטעם על קריאת שם יעקב הוא לפי שוידו גו' בעקב³, ולא רק בעקב סתם אלא בעקב עשו, וא"כ הול"ל שובה יעקב ולמה אומר שובה ישראל. ובפרט ע"פ האמור ולא ראה גו' בישראל⁴ (משא"כ ביעקב). וביותר א"מ מה שממשיך בכתוב כי כשלת בעונך, דעון הו"ע הזדונות, והרי אפילו בנוגע לשגגות איתא באגה"ק⁵ מלקו"ת מהאריז"ל⁶ ששגגות הוא מצד התגברות נה"ב [שזהו הטעם על מ"ש רש"י במסכת שבועות⁷ שגם שוגג צריך כפרה], וא"כ הרי אפילו ענין השגגות אינו שייך בבחינת ישראל, ומכש"כ הענין דכשלת בעונך, זדונות, ולמה אומר שובה ישראל ולא שובה יעקב. וגם צריך להבין מ"ש קחו עמכם דברים גו', דלכאורה כשאומר שובה ישראל הרי הכוונה היא לתשובה כדבעי, ומכיון שמ"ע להתוודות (כשעושה תשובה)⁸ הרי דשובה ישראל כולל גם ענין הוידוי, דהגם שעיקר התשובה הוא בלב⁹ מ"מ גם הוידוי הוא מעיקרי התשובה, א"כ מה מוסיף קחו עמכם דברים. וגם צריך להבין מ"ש אמרו אליו כל תשא עון, דלכאורה מאחר שעשה כבר תשובה (שובה ישראל) הרי ודאי שמחלו לו על עוונותיו, ולמה צריך לומר ולבקש כל תשא עון. וגם צריך להבין מ"ש לאח"ז ונשלמה פרים שפתינו שמונה כאן דרגות נעלות (בתחילה שובה ישראל גו', ואח"כ קחו עמכם דברים גו', ואח"כ אמרו אליו גו', עד שבא לונשלמה פרים שפתינו), שלאחרי כל הענינים שלפנ"ז בא רק לונשלמה פרים שפתינו שהוא רק במקום הקרבנות ולא קרבנות גופא.

(1) הושע יד, ב-ג.

(2) וישלח לב, כט.

(3) תולדות כה, כו.

(4) בלק כג, כא.

(5) סו"ס כח.

(6) פ' ויקרא.

(7) ב, א.

(8) רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"א.

(9) תניא פכ"ט (לו, ב).

והענין הוא, הנה כללות ענין התשובה הוא ענין דילוג¹⁰ כמו שנת"ל (בהשיחות), למעלה מסדר והדרגה והשתלשלות. דזהו מה שהתשובה היא בשעתא חדא וברגעא חדא¹¹, דענינים שבהדרגה צריך לזה זמן, וכל שהענינים הם נעלים יותר צריך יותר זמן, וכמו לא קאי אינש אדעתא דרביי עד ארבעין שנין¹², שמצד גודל עליו הענין (של דעתא דרביי) צריך לזה זמן מופלג. אמנם ענין התשובה (עם היותו ענין נעלה) הוא בשעתא חדא וברגעא חדא, לפי שעבודת התשובה היא בחילא יתיר¹³, באופן של דילוג שלא בהדרגה. והדילוג שבענין התשובה הוא מה שמדלג מענין הפכי, והיינו דלא רק שהיא באופן דאין ערוך כהעליות דאין ערוך שבקדושה גופא, כי אם, שמדלג מענין הפכי. דזהו גם בתשובה סתם, שבתחילה הי' בצד ההיפך וברגעא חדא נעשה לבעל תשובה. ובפרט בתשובה מאה"ר שזדונות נעשים לו כזכיות¹⁴, שהיא דילוג מקצה היותר תחתון לקצה היותר עליון, שהרי בתחילה היו לו לא רק עבירות סתם כ"א זדונות, קצה הכי תחתון, וע"י התשובה נעשים כזכיות, שזכיות אלו (הנעשים מזדונות) הם נעלים יותר גם מזכיות הצדיקים, קצה הכי עליון.

והנה ידוע פירוש אדמו"ר הזקן¹⁵ במרוז¹⁶ תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, שהטעם מה שמקדים תשובה למעשים טובים הוא לפי שע"י קדימת התשובה המעשים הם מעשים טובים ומאירים. כי עבודת התשובה פועלת גם בהעבודה דתומ"צ. ולכן, מכיון שעבודת התשובה היא בדרך דילוג שלא בהדרגה, הנה זה פועל שעד"ז יהי' גם בהעבודה דתומ"צ ועד בהעבודה דוכל מעשיך יהיו לשם שמים¹⁷, שגם עבודה זו יהי' באופן שלמעלה מסדר והדרגה, דוגמת ענין הדילוג שבתשובה. וכמבואר בארוכה בהמשך תרס"ו בהמאמר שלפני ד"ה שובה ישראל¹⁸ ונתבאר גם במאמר הקודם (ד"ה זה היום¹⁹) שלימוד התורה צ"ל ע"י קדימת הביטול, כמ"ש ונפשי כעפר לכל תהי' (ועי"ז דוקא) פתח לבי בתורתך²⁰. ועד שגם בהדרגות דלימוד התורה גופא (כאשר הדרגות הם באין ערוך), צריך להיות תחילה ביטול השגת דרגא הקודמת, וכמו ר"ז צם מאה תעניתא לשכוח תלמוד בבלי בכדי להשיג תלמוד ירושלמי²¹. ועד"ז הוא גם בקיום המצוות, שצ"ל בזה גם העבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, וכמ"ש²² ואהבת את ה"א בכל לבבך

10 לקו"ת ד"ה שובה ישראל (הא) פ"ד (סה, א).

11 זח"א קכט, סע"א.

12 ע"ז ה, ב.

13 ראה זח"א שם, ב.

14 יומא פו, ב.

15 לקו"ת סד"ה יונתי וסוף הביי. וראה ג"כ שערי אורה לח, ב.

16 ברכות יז, א.

17 אבות פ"ב מי"ב.

18 ע' יג ואילך.

19 סה"מ תשל"ו ע' 7 ואילך.

20 ברכות יז, א: אלקי נצור כו'.

21 ב"מ פה, א.

22 ואתחנן ו, ה.

ובכל נפשך ובכל מאדך, שאינו מספיק שקיום המצוות תהי' בהאבה דבכל לבבך ובכל נפשך שהיא אהבה שבהגבלה כ"א צריך שיהי' גם האהבה דבכל מאדך שהיא למעלה ממדידה והגבלה²³. וענין זה הוא למעלה באין ערוך מקיום המצוות סתם, כי העבודה דבכל מאדך הו"ע עושיין רצונו של מקום²⁴ כידוע תורת הרב המגיד²⁵ (היינו שהוא עושה את הרצון), ומזה מובן שהוא למעלה באין ערוך מקיום המצוות (סתם), דקיום המצוות (סתם) הוא שכבר ישנו הרצון והאדם הוא רק מקיים את הרצון, משא"כ בהאבה דבכל מאדך הוא עושה רצונו של מקום. וענין זה (דבכל מאדך) צריך להיות לא רק בהענין דקיום המצוות אלא גם בהעבודה דוכל מעשיך יהיו לשם שמים, שהרי יש עוד פירוש בבכל מאדך, כמרוז"ל²⁶ בכל מאדך בכל ממונך, שהו"ע בכל מעשיך, וגם פירוש זה בבכל מאדך שייך לפירוש הנ"ל בבכל מאדך, היינו שגם בכל ממונך, כל מעשיך, צ"ל ואהבת את ה"א לא רק בכל לבבך ולא רק בכל נפשך אלא גם בכל מאדך, למעלה ממדידה והגבלה. אלא שענין הדילוג שלא בהדרגה שבתומ"צ וכל מעשיך לש"ש (הנפעל מענין הדילוג שבתשובה) הוא מה שבקדושה גופא העל"י היא באופן דאין ערוך, משא"כ בתשובה הוא הדילוג מצד ההיפך. ועד שהדילוג הוא מקצה הכי תחתון לקצה הכי עליון, כנ"ל.

והנה הכח לעבודת התשובה שהיא בדרך דילוג לגמרי כנ"ל הוא מצד בחינת ישראל. והגם שישראל הוא אותיות (לי) ראש²⁷, וענין הראש הוא שיש לו שייכות להגוף והרגל²⁸, מ"מ הרי ישראל הוא אותיות לי ראש (דראש הוא לי — בטל אליו) (וכפשטות הלשון והענין דשרית — שררה ונצחון דמלחמה)), ומצד בחינה זו יכול להיות ענין הדילוג שלמעלה ממדידה. וזהו שובה ישראל, כי הכח לשובה הוא מצד בחינת ישראל דוקא. ומכיון שבחינה זו ישנה בכאו"א מישראל, גם בזה שכשלת בעונך, כמרוז"ל²⁹ ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא, ועד שישנה אפילו גם בזה שהוא דוגמת מי שממנו לומדים ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא, לכן יש לכאו"א הכח לתשובה. ומצד בחינה זו יכול להיות ענין התשובה גם בבחינת יעקב, כי שמו העיקרי והעצמי של כאו"א מישראל הוא ישראל, היינו שבחינה זו היא העיקר והעצם שבו, לכן היא פועלת גם על בחינת יעקב. וזהו גם מה שממשיך כי כשלת בעונך, דהנה ידוע מאמר רבותינו נשיאינו³⁰, שכשם שצריך לידע חסרונות עצמו כן צריך לדעת מעלות עצמו, ולכן אומר כי כשלת גוי' שהוא רק ענין של

23 ראה תו"א מקץ לט, סע"ג ואילך. ובכ"מ.

24 ראה ברכות לה, ב ובחדא"ג מהרש"א שם.

25 או"ת עקב נג, ד.

26 ברכות נד, א במשנה.

27 שער הפסוקים להאריז"ל וישלח לב, כט. ספר הליקוטס להאריז"ל ויחי מז, כח. שם מח, ב. פע"ח

שער הלולב פ"א. ערכי הכינויים (לבמח"ס סדה"ד) מערכת ראש. סהמ"צ להצ"צ טו, ב — בשם הזהר.

28 ראה מאמר הקודם ד"ה זה היום (סה"מ תשל"ו ע' 3).

29 סנהדרין מד, רע"א.

30 אגרות-קודש אדמו"ר מוהרי"צ ח"ה ע' נא. נעתק ב"היום יום" כו חשוון. סה"ש תרפ"ו ע' 114.

כשלוך בלבד, שע"י שרגלו נתקל בעץ או באבן זה פועל הכשלוך בהראש, ובחינת ישראל היא בשלימות. ובכ"ז צ"ל ענין התשובה בכל תוקפה כי מכיון שהוא בחינת ישראל, הרי לגבי מדריגתו צריך לתשובה גם על ענין זה. ואדרבה, מצד מדריגתו הנעלית, הנה גם ענין קל נוגע יותר מפגם גדול בבחינת יעקב, וע"ד שאמרו בתניא³¹ ובשבת³² בנוגע לרכב על בגד ת"ח הנק' בנאים, וע"ד המבואר בתניא³³ בנוגע להרהור שבמחשבה שזה נוגע הרבה יותר מענין הדיבור כו'.

וממשיך בכתוב קחו עמכם דברים גו', כי בכדי לתקן כדבעי את המכשול (מה שנתקל ברגלו) אינו מספיק ענין התשובה דביטול המציאות שנעשה עי"ז — שזה פועל ע"י וידוי דברים, ענין האותיות כמבואר בסהמ"צ להצ"צ³⁴, כי תכלית התשובה הוא העבודה דתומ"צ (וכנ"ל בענין תשובה ומעשים טובים), ולזה מוסיף קחו עמכם דברים דתומ"צ כמבואר בלקו"ת עה"פ³⁵. ודברים אלו הם במדידה דוקא. דלא מיבעי בתושבע"פ דמכיון שלימוד תושבע"פ צ"ל בהבנה והשגה דוקא³⁶ הרי מוכרח שיהי' במדידה, אלא גם תושב"כ הגם שכתושב"כ אינו נוגע כ"כ ענין ההשגה³⁶, מ"מ גם בתושב"כ צריך להיות מדידה, ואדרבה, המדידה דתושב"כ היא יותר מהמדידה דתושבע"פ, שהרי בתושב"כ האותיות והתגין והטעמים צ"ל בתכלית הדיוק.

וממשיך בכתוב אמרו אליו כל תשא עון. והענין הוא, כי תכלית ענין התשובה הוא לא רק שימחלו העונות אלא שהזדונות גופא יהפכו לזכיות, וזהו מה שגם לאחרי שובה ישראל צ"ל אמרו אליו כל תשא עון, תשא עון הו"ע נושא עון³⁷, דלא רק שהוא יכבוש עונותינו ותשליך במצולות ים כל חטאתם³⁸, אלא שהוא גם נושא עון, שנושא ומגבי' את העון, שהעונות נעשים לזכיות כמבואר בארוכה באוה"ת³⁹. וענין זה (תשא עון) נעשה ע"י אמרו אליו כל, כל הוא מה שהוא ית' הוא כל וכולל את הכל, ולכן תשא עון, שנושא גם את העון ומהפכו לזכיות.

וממשיך בכתוב ונשלמה פרים שפתינו, היינו שע"י שלימות התשובה דשובה ישראל וגו' פועלים שלימות בענין הקרבנות שלאחרי כשלת בעונך, דפירוש ונשלמה פרים שפתינו הוא לא רק ששפתינו הוא תשלומין לפרים כ"א ששפתינו פועל שלימות בה"פריים", דשפתינו הו"ע התפלה, ענין הקרבנות ברוחניות,

(31) ספ"ל.

(32) קיד, א.

(33) אגה"ק סכ"ב.

(34) מצות וידוי ותשובה.

(35) דרושי ש"ש סה, א.

(36) ראה הלי' ת"ת לאדה"ז ספ"ב.

(37) תשא לד, ז. מיכה ז, יח.

(38) מיכה שם, יט.

(39) נ"ך ח"א ע' תצג.

שהוא למעלה מענין הקרבנות בגשמיות⁴⁰, וע"ד שגם בזמן הבית שהי' אז הקרבנות הקרבנות כפשוטה הנה גם אז הוצרך להיות הענין דישראל במעמד לייים בדוכנם וכהנים בעבודתם ובפרט עבודת הכהנים ה"ה "בחשאי וברעותא דלבא"⁴¹. וזהו מ"ש ונשלמה פרים שפתינו לאחרי שובה ישראל וגו', כי ענין זה (ונשלמה פרים שפתינו) הוא העילוי שנעשה ע"י התשובה, מה שמגיע בעילוי אחר עילוי, למעלה גם מענין הקרבנות, עד שמגיע לבחינת פני הוי'. וכמ"ש⁴² בקשו פני את פניך הוי' אבקש, שע"י בקשו פני הו"ע התשובה, עי"ז את פניך הוי' אבקש. דבאופן דהמשכה מלמעלה למטה כתיב⁴³ וראית את אחורי ופני לא יראו, משא"כ באופן דהעלאה, מגיעים לבחינת פניך הוי'⁴⁴.

והנה כמו שהוא בנוגע לעבודה, דהגם שהעבודה דתומ"צ (מצד עצמם) היא בהגבלה יש בה גם הענין דשלא בהדרגה (שנפעל ע"י עבודת התשובה), ויש גם ענין הדילוג דתשובה שהוא למעלה גם מהענין דשלא בהדרגה שבהעבודה דתומ"צ, עד"ז הוא גם בהשכר, שנוסף לג' הבחינות (בי"ע) בג"ע שהם בחינות השתלשלות, השכר דילכו מחיל אל חיל⁴⁵ שהוא עליות שבאין ערוך. אבל גם עליות אלו הם רק הארה וגילוי, ואח"כ יהי' המשכת העצם שהוא למעלה מענין העליות והירידות, ועד שאין שייך לומר על זה שהוא למעלה מענין העליות כי אינו בגדר דעלי' וירידה⁴⁶ כ"א יום שכולו שבת⁴⁷.

וזהו שובה ישראל גו' שאומרים בהפטורה דשבת תשובה, שהעבודה דשבת תשובה מתקנת את כל השבתות דשנה העברה וגם פועלת בכל השבתות שבשנה הבאה. וכמבואר בכתבי האריז"ל⁴⁸ שיום הראשון (לשבוע) שבז' הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים מתקן את כל הימים דיום ראשון שבשנה העברה, ועד"ז בנוגע ליום שני וכו' עד ליום השבת. וכמו שהוא בנוגע לתיקון שנה העברה, עד"ז הוא גם בנוגע לשנה הבאה⁴⁹, דמצות התשובה מה"ת הוא לכל ישוב עוד לכסלה כו' ולא יעבור עוד כו'⁵⁰, היינו קבלה טובה על להבא, עד אשר [בלשון הרמב"ם⁵¹] יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם (חסר קצת). וכמו שבענין היראה ידוע שהגם שיש בזה ריבוי דרגות, יראת העונש, יראת אלקים, יראת הרוממות כו' עד לבחינת היראה כמו שהיא בבחינת קוצו של יו"ד,

(40) לקו"ת סד"ה שובה ישראל השני.

(41) זהר ח"ג לט, א.

(42) תהלים כז, ח.

(43) תשא לג, כג.

(44) לקו"ת שם.

(45) תהלים פד, ח. וראה ברכות ומו"ק בסופן.

(46) המשך תרס"ו ע' יב.

(47) ראה תמיד בסופה.

(48) סידור האריז"ל עשי"ת (ד"ה מי שיחזור). ובכ"מ.

(49) ראה גם התועדויות תשמ"ז ח"א ע' 120. וש"נ.

(50) אגה"ת פ"א.

(51) הל' תשובה פ"ב ה"ב.

מ"מ כל הבחינות שביראה שייכים וקשורים זל"ז⁵², עד"ז הוא גם בתשובה, שגם תשובה באופן הכי תחתון הוא שייך וקשור עם בחינה הכי עליונה שבתשו"ע, עד לבחינת התשובה דוהרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה⁵³ שמבואר בלקו"ת פרשה זו⁵⁴. וזהו מה שבשבת תשובה אומרים שובה ישראל וגו' ונשלמה פרים שפתינו, שע"י התשובה דשבת תשובה שפועלת בכל שבתות השנה באים עד לבחינת ונשלמה פרים שפתינו שהיא בחינה נעלית ביותר כנ"ל, ובלשון הרמב"ם⁵⁵ ישראל עושין תשובה ומיד הן נגאלין ויבנה ביהמ"ק השלישי ושם "נעשה"⁵⁶ לפניך את קרבנות חובותינו כמצות רצוניך⁵⁷ בקרוב ממש.

(52) ראה תו"א קיד, ד. לקו"ת פ' ראה לא, א. ביאורי הזהר פ' אמור לאדמו"ר האמצעי (פא, א"ב), ולאדמו"ר הצ"צ ח"א ע' תכג. קונטרס העבודה פ"ג (ע' 18).

(53) קהלת יב, ז.

(54) האזינו עא, ג.

(55) שם פ"ז ה"ה.

(56) נוסח תפלת המוספין.

(57) המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך.